

סיביראים

גירון נד אב השייג - אוגוסט 1993

פתיח

תמונה וקול אשמע

אנו עוסקים הפעם בשימוש בתמונות, קריקטורות, ציורים אמנותיים, גלויות תיירותיות וכד' לצורך הפעלת המיומנויות השונות, בייחוד הדיבור והכתיבה. שימוש זה מהווה בסיס טוב לתירגול, ובעיקר ל'מיחזור' מבנים דיקדוקיים, אוצר מלים, ולעיסוק בנושאים עיוניים שונים.

בטיפול בתמונות אנו כוללים שימוש בכיתה בציורים (שיעתוקים-רפרודוקציות או אף פרי עפרונם של התלמידים), ספרים מאוירים (ובכלל זה הגדות מצוירות וספרים אחרים הקשורים בנושאי חנים והיסטוריה), גלויות (אמנותיות או של מראות עולם), תמונות של סמלים, קריקטורות, פרסומות, תצלומים משפחתיים ועיתונאיים ואפילו תמונות 'עומדות' של שידור טלוויזיה, שיתרון הטיפול בהם בכיתה (או בעבודת בית) הוא בחווייתיות המידית שהם מעוררים, ביכולת שלהם לרכז את עיני התלמידים ומחשבותיהם בדבר 'המדבר' אליהם בלא מחיצה של שפה, ועקב כך גם העיסוק הלשוני בו בכיתה עשוי להיות מעורר יותר ונחרת טוב יותר בזיכרון. אין אנו מדברים, בהקשר זה, על 'שיעור באמנות', אלא רק על

את הרצף לכיתה. אפשר להטיל משימות נוחש: להציג מחצית של תמונה ולבקש לנחש מה יש בחלק השני; לקרוא טקסט המלווה תמונה (למשל, של אדם שהואשם בפלילים) ולבקש מהתלמידים לנחש איך הוא נראה; להראות תמונה 'מופשטת' ולבקש לנחש את תוכנה.

כמה הערות לעניין הכנת החומר: כדאי שמורי האולפן יצברו בנק מאורגן וממוין של תמונות שיעמוד לרשות כל המורים, כדי שכל מורה יוכל להיעזר ב'חוכמות' שהגה חברו או בתמונות מוצלחות במיוחד להמחשה, לעידוד שיחה ולתירגול. אפילו קריקטורות טובות כדאי לצבור: יש אמנם סכנת התיישנות בקריקטורות, אבל מצד שני, הן מנציחות לא-אחת סיטואציות היסטוריות משמעותיות. רצוי, בדרך כלל, לבחור בתמונות שבהן הצבעים בולטים (אם התמונה בצבע), הפרטים ברורים (לעיתים אפילו המורה צריך למחוק חלק מהתמונה או הרקע שלה, כדי לא לבלבל את התלמידים). התמונות שמראים לתלמידים בכיתה צריכות להיות גדולות; תמונות המחולקות לתלמידים לעבודת בית יכולות להיות קטנות.

לאן נעלם יוסי?

שימוש בתמונה כתירוץ לעיסוק בתבנית דיקדוקית או בתוכן כלשהו, שהתמונה מאזכרת במישרין או בעקיפין. תכופות אף אין צורך להתעכב על פרטי התמונה עצמה, אלא רק לצאת מהעניין הכולט בה לצורך תירגול משפט תנאי בטל, למשל ('אילו נהג לא היה ממדר -') או משפט זמן ('מה היה לפני -?').

המורה יכול על נקלה, תוך דיפדוף בעיתונים היומיים והשבועונים (בכלל זה שער למתחיל, המפרסם תכופות תמונות מההיסטוריה של ארץ ישראל), למצוא חומר לצרכים אלה: כך, למשל, במדורי הילדים מתפרסמות, לעיתים קרובות, תמונות 'מצא את ההבדלים', ובפירסומות (להצמחת שיער, לדיאטה) תמונות 'לפני' ו'אחרי' - והרי לכם תירגול טוב למשפטי השוואה והנגדה. תמונה של איש מפורסם, המוכר לעולים לאו דווקא מן העיתונות העברית, עשויה לשמש תירגול טוב ל'תעודת זהות': מי האיש, מתי הוא נולד, מה הוא היה, מה הוא עושה, לעיתים, כאשר המורה רוצה לעורר הבעה חופשית (או אפילו לרפות מעט את המתח), אפשר להטיל על הכיתה משימה שאינה קשורה דווקא בתבנית דיקדוקית ייחודית, אלא רק דורשת מהתלמידים הידברות ביניהם ואחר-כך מתן הנמקה לפעולתם. למשל, אפשר לפזר מספר רב של גלויות בין הכיתה המחולקת לקבוצות, ולבקש מכל קבוצה לארגן מספר מרכי של תמונות לפי רצף סיפורי הגיוני ולהסביר

במרכז

שיפור בתמונות

תמונות לצורך תירגול מבנים

הכוונה בעיקר למבנים תחביריים בסיסיים. נביא כמה דוגמאות:

משפטי זמן: העיתונים משופעים בתמונות העוסקות בנושא 'אחרי-לפני': בפירסומות לדיאטה, למכוני יופי וכד'. את ה'לפני-אחרי' אפשר, כמוכן, גם להפעיל על רקע הצגת תמונה של תאונת דרכים (מה היה קודם/ מה קורה עכשיו? מה יקרה בעוד שעה?), צילום של שחקנית זקנה ידועה, וכן ניתן להשתמש לצורך זה בתמונות מספרים שבהם נראים אתרים שונים (היסטוריים, ידועים) לפני שיפוץ ואחריו. המטלה שתוטל על התלמידים: לכתוב משפטי זמן פשוטים/מחורבים/מורכבים, המתארים את השינוי: לפני הדיאטה, שקלה ענבל ב-16 ק"ג פחות; ענבל הלכה למכון וידרה ב-16 ק"ג; ענבל הייתה שמנה מאוד לפני שעשתה דיאטה.

ענבל מנהימה קבוצתיות קיבוץ נשר. ייפנים גם אכתי מהכניס רזיתי מהו זקלי

תמונות לפני/אחרי עשויות לשמש, כמוכן, גם לתירגול הזמנים - עבר מול הווה, למשל, לגבי אנשים מפורסמים (פוליטיקאים, שחקנים וכו'): לפני שלושים שנה הם עשו/היו, היום הם...

משפטי סיבה ותוצאה: המורה יכול להראות תמונה מתוך עיתון (של תאונה, של מקום

שנפגע בהפגזות וכו'), המורכבת על בריסטול, שמאחוריו הכותרת המתאימה - ולשאל: למה זה קרה? מה הסיבה ל...? מה קרה בעקבות התאונה? מה הייתה התוצאה של ההפגזה? אחרי שהתלמידים יענו, הוא יראה להם את הכותרת המקורית מהעיתון המדווח על התוצאה.

משפטי מקום: המורה יכול להשתמש בציור מסוג 'לאן נעלם יוסי' (זה גם יכול לשמש שעשוע והרפיה) או ציור אחר הרושם חיפוש דמות או חפץ. המטלה המוטלת על התלמידים: לתאר היכן נמצא יוסי, תוך שימוש במלים: מעל, מתחת, בין, ליד.

משפטי השוואה והנגדה: אפשר להשתמש לצורך זה בתמונות הרוששות למצוא הבדלים. הקבוצות, שהכיתה תחולק אליהן, יקבלו זוגות של תמונות דומות שביניהן כמה הבדלים, לא קלים לאיתור, ועל הקבוצה לנסח את ההבדלים תוך שימוש במבנים: בעוד ש, ואילו, לעומת זאת ועוד.

משפטי תנאי בטל: אפשר לתת ללומדים תמונות ובהן דמויות מ'עולם' אחר, מתקופות אחרות, או אנשים 'זוהרים' כגון כוכבי קולנוע. המורה יבקש מהלומדים לענות: 'אילו הייתי X (המופיע בתמונה), הייתי...'

משפטי שאלה: לצורך אינטגרציה של תבניות המשפטים השונים, המורה יבחר תמונה מעניינת, מרתקת במיוחד, המאפשרת שאלות שאלות רבות (מי, מתי, כמה וכו'), ויבקש מהתלמידים לענות לפי התבניות שלמדו: למה/ מדוע? - כי, משום ש, בגלל; לשם מה? - כדי, למען; מתי? - לפני ה, לפני ש, במשך ועוד.

תמונות לצורך מיחזור אוצר מלים

אפשר לרכז משפטי שאלה ואת התשובות בתבניות הראויות גם במדרש תמונה המאפשר הפעלות מגוונות, תוך מיחזור אוצר מלים. אפשר להראות, למשל, תמונה מעורפלת, 'מסתורית', ולשאל לגביה:

כן כמה הוא (האיש)? האם הוא צעיר/מבוגר, גבוה/נמוך, רוזה/שמן, חזק/חלש, טיפוש/חכם,

* עבודה זו הוצעה על ידי רבקה אלמגור, אולפן ווג'ס - ערה.

רתי/חילוני וכו'? האם הוא עשיר/עני? האם אתה חושב שהוא - נוכח/צוחק/מחייך/כועס/ קורא/חושב? האם יש לו מצב רוח טוב? האם הוא נשוי? מה, לפי דעתך, המקצוע שלו - מורה/ רופא/שוטר/סטודנט/ ספרן וכו'? איפה הוא נמצא? האם הוא יושב בחדר ריק/מלא/צר/רחב? האם הוא יושב לבד/מול אנשים? האם הוא מתפלל/מדבר? האם הוא שואל שאלות או עונה על שאלות? איזו שאלה אתה רוצה לשאול אותו? האם הוא רואה סרט? איזו אווירה יש בתמונה - שמחה/עצובה/מזוהה? האם התמונה עם צבעים או בלי צבעים? (אם היא בצבעים - מה צבע הכובע/השיער/ המעיל/הכיסא?) מה מפריע לך בתמונה? (המורה יכול להתחיל את משפט התשובה כדי לעזור לתלמיד: מפריע לי ש... - שאין צבע בתמונה/שאני לא רואה את העיניים שלו/שזוא יושב בחדר עם כובע על הראש/שהוא בא לבד למסיבה...)

אפשר לתת לתלמידים משפטי נכון/לא נכון (אם אפשרות לענות גם 'אולי') על התמונה: האיש יושב בחדר ריק; הוא יושב מול קבוצת סטודנטים; הוא יושב מול שני שוטרים ששואלים אותו שאלות; זה האיש האחרון בעולם; הוא מסתכל בסרט... בקצת יותר תיחכום, אפשר לתת לתלמידים משפטים שעליהם הם צריכים לענות ב-הגיויני/לא הגיוני, אפשרי/לא אפשרי: הגבר בתמונה יותר צעיר מהבן שלו; אבא ואימא שלו יושבים מולו; הוא יושב על הכיסא מפני שהוא עייף/ מעוניין לנוח/צופה בטלוויזיה; המעיל שלו והחולצה שלו באותו צבע; יש לו כובע על הראש בגלל השמש שבהדר וכו'.

אפשר לבקש מהתלמידים לחבר לאיש תעורת זהות (גיל, מצב משפחתי וכו'); לבקשם למלא את תפקידו של האיש כרופא/ פסיכולוג/ מורה/ חייל/ עולה חדש, ולשוחח בתור שכזה עם המורה

או עם אחד התלמידים; להפוך את התלמידים לחוקרים של האיש ולשאול אותו שאלות (אחד התלמידים יכול לענות במקום האיש, או להשאיר את השאלות ללא מענה).

ברוח דומה, אך ביתר תיבנות, אפשר להציג לתלמידים דמויות גזרות שונות* ולבקשם לייחס לדמויות תכונות ומקצועות על-פי המשקלים העיקריים שלמדו: לתכונות - המשקלים XXX (קמצן, למדן, רכלן, פחדן), XX יא (עשיר, ותיק, רגיש, צעיר), XXX (קטן, חזק, חכם, רשע, ענק), XXX - בינוני פעול (מסורד, מפונק, מחויך); למקצועות - XXX (רקדן, שחקן, צנחן, ספרן).

תמונות כאמצעי הפעלה בעל-פה ובכתב

למעשה, ההפעלה בעל-פה, הריבוב, היא דרך למיחזור אוצר מלים ותבניות, אולם הדגש בסעיף זה הוא לאו דווקא על תבניות ואוצר מלים מוגדרים מראש, אלא בעיקר על עירור התלמידים ל'יצירה' ולביטוי המחשבה בתחום המילולי.

הפעלות הדורשות תבנית אישית. אפשר לפור על שולחן גדול בכיתה מספר רב של גלויות נוף מארצות שונות בעולם. התלמידים יעברו בין התמונות המפורזות, יתבוננו בהן ואח"כ יבחר כל אחד בגלויה אחת, לפי טעמו. התלמידים יתחלקו לאחר מכן לקבוצות (רצוי בנות 3 תלמידים בל אחת). התלמיד יסביר לחבריו מדוע בחר דווקא באותה תמונה, וכל אחד משני חבריו יחוה דעתו במשפט אחד עלית.

המורה יכול להשתמש גם בגלויות של תמונות אמנות: הוא יחלק את הכיתה לקבוצות; כל קבוצה תקבל 6-8 גלויות ותבקש לחבר עליהן סיפור ברצף.

אפשרות אחרת, בעלת אופי משעשע יותר: להראות לתלמידים ציור המקבל משמעות הפוכה כשהופכים אותו על ראשו; לבקש מהתלמידים לתאר מה שהם רואים בשני הכיוונים, ולאחר מכן לקרוא באוזניהם את הטקסט המקורי שחובר לציור:

* היעזרו בספר הנאה בהנעה, עמ' 28 ומקומות אחרים.

סָבָא אֶפְרַיִם
מִצְנָן כְּבָר יוֹמִים.
מִצְבֵּי מִזְפַּת -
וְלֵאִישׁ לֹא אֶכְפְּתוּ

ḥānā'āh ḥānā'āh
l'ā'āh ḥānā'āh
l'ā'āh ḥānā'āh
l'ā'āh ḥānā'āh

אפשר גם לקחת ציור של דמות/דמויות, כמו שהוצע בסעיף הקודם, אבל להפוך את הטיפול בהן ל'פרויקט' מתמשך ולקשור את התלמידים אליהן: לבקש מהתלמידים לבחור דמות מתוך מאגר גדול המפורז על הרצפה או על שולחן גדול; למלא 'כרטיס ביקור' לדמות זו (שנת לידה, ארץ מוצא, תחביב וכו'); אח"כ להחזיר את הדמות למאגר, לתאר אותה באוזני שאר התלמידים ולבדוק אם יוכלו לזהות את התמונה שבה מדובר. ניתן לבקש מהתלמידים ל'שדך' או להפגיש בין הדמויות: מי תרצה להכיר את מי? מי זקוקה למי? (מסיבות תעסוקה או אחרות). אפשר להרכיב משפחה מאוסף של דמויות ולהפוך אותן למלוות של הקורס, לשאל לדעתן על סיטואציות שונות המתעוררות באולפן.

המורה יכול להפוך את פעולת הציור עצמה לאמצעי דיבוב. הוא יחלק לכל זוג תלמידים גיליון גדול, ויבקש מהם לשתף פעולה: אחד יצייר חפץ, והשני יצטרך לזהות אותו; או אחד יציע שם של חפץ והשני יצייר אותו (אפשר להחליט על נושא מסוים מראש: הדידה שגרת בה והדירה שארצה לגור בה, רהיטים, בגדים). אפשר, כמובן, לצייר גם בקבוצות יותר גדולות, ואז הציור ייעשה בשלבים ויהווה כעין סיפור. הקבוצות יחליפו ביניהן לאחר מכן את הציורים, ונציג של כל קבוצה ינסה לפרש את הציור שקיבל, לפי הבנתו, וייערך 'עימות' בין הפרשנות שלו לפרשנות של ציירי התמונה.

הפעלות בדגש תכנים. בדרך כלל, אנו מלמדים תכנים (בנושאי היסטוריה של עם ישראל, יהדות, אורחות) באמצעות טקסטים. מקובל למדוי גם השימוש ברשמקול, ובעת האחרונה - סרט הווידאו. אנו מציעים חלופה נוספת: להתבסס על תמונה כאמצעי להעברת התוכן, בטרם יובא באופן מילולי שלל הפרטים הקשורים בנושא. היתרון: התמונה פונה ישירות אל החויה והדמיון, מאפשרת לתלמיד להבין 'בעצמו' דברים, ומצד שני מזניקה אל תודעתו פרטים רלוואנטיים שקלט בעבר.

לדוגמה: אפשר להביא לכיתה את התמונה המפורסמת של הנפת 'דגל הדיו' באילת, בלא שילווה לכך טקסט כתוב או הסברים מפינו על האירוע. נברר עם התלמידים מהם הפרטים המתגלים לעיניהם בתמונה: מיהן הדמויות (חיילים)? כמה דמויות כאלה ישנן בתמונה? מה עושים האנשים האלה? איזה נוף רואים? האם אפשר לנחש באיזה חלק של היום מדובר/באיזו עונה של השנה (הרקע הוא שמיים מעוננים)? התלמידים הם שיאמרו מה הם רואים (ומבחינה זו, אין טעם לפסוק לגבי הערותיהם 'נכון' או 'לא נכון'), והמורה לא יוסיף בשלב זה דבר.

לאחר מכן, המורה יוסיב את התלמידים בקבוצות ויבקש אותם להבין סיפור המבוסס על התמונה, תוך הוספת פרטים מדמיונם כגון: מנין הגיעו האנשים שבתמונה? מה עשו לפני שהגיעו לכאן? מה מצב רוחם? מה יקרה לאחר שהדגל יונף? איפה כל זה קרה? מתי? המורה יכול לבקש מחלק מהתלמידים לנסח, על סמך המידע שגיבשו, ידיעה לרדיו או לעיתון המספרת את סיפור התמונה בקצרה.

הנחתנו היא שהתלמידים יוכלו לנחש, אולי אף בלי סיוע מהמורה, שמדובר בכיבוש חלק מן הארץ, ואם הם מצוידים ברקע קודם כלשהו, ייתכן שאף יוכלו לנחש באיזו תקופה מדובר. הפרטים המדויקים יימסרו להם רק אחרי שיקראו את עבודותיהם. השלמת המידע ניתנת להיעשות בעזרת הקטע 'אילת' (המקורי או משוכתב) בחוברת פרקי קריאה בתולדות העם והארץ - מקומות, עמ' 54-58.

אפשר לעשות פעילות דומה בכיתה סביב תמונות כגון זו המראה את הקהל המריע לאחר החלטת החלוקה שהתקבלה בעצרת האו"ם, 29.11.47 (לפי פרקי קריאה - אירועים ומאורעות, עמ' 34) או התמונה המראה את

חנוכת דרך בורמה (שם, עמ' 44) או סביב תמונות היסטוריות ועתירות דראמה אחרות - למשל, בגין, סדאת וקארטר המשלבים יריים עם חתימת הסכם קמפ-דייביד. לגבי תמונה אחרונה זו, הורה ודאי לתלמידינו פחות מתמונות השייכות לתקופות קודמות יותר, אפשר לבקש מהתלמידים לנסות לשחזר, בכתב או בעל-פה, מה אומר כל אחד מהשלושה לעמיתו או לנציגי התקשורת או לאשתו או לחברי ממשלתו - בעקבות החתימה, מה יכתוב כל אחד מהם בזיכרונותיו על אותו אירוע וכד'.

סוגות של תמונות

קריקטורות. בנושא קריקטורות באולפן פורסם מאמר נרחב בהד האולפן 63 (מאת אורה מרוז). כאן נעיר רק בקצרה על כמה מאפשרויות השימוש בקריקטורה באולפן.

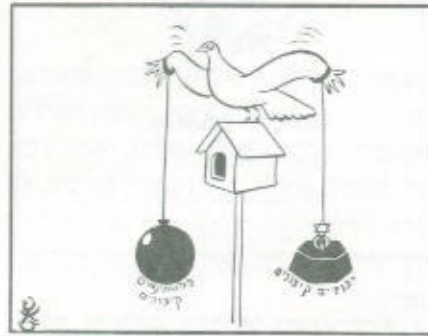
יתרונה של הקריקטורה, כמו של כל חומר ויזואלי טוב, היא ביכולת להעביר מסר (כמעט) בלי דיבורים. הקריקטורה משתמשת במאגר של דימויים וביטויים שכיחים בתרבות שהעולה נכנס בשעריה - וכך הטיפול בה עשוי להעשיר אותו בהבנת תרבות זו. מצד שני, הקריקטורות משתמשות תכופות גם במאגר של סמלים, דימויים וביטויים (אגדות ילדים, משלים, אמרות היסטוריות) המוכרים לבעלי תרבות אירופית - ומבחינה זו, הנגישות אליהן עשויה להיות לא קשה.

הפעלות אפשריות בכיתה: מציאת כותרת לקריקטורה (שהתלמידים חיברו או בחרו מתוך כותרות שהמורה הציג); קריאת קטע כתבה/ ידיעה/מאמר בעיתון הקשור לנושא הקריקטורה; כתיבת מכתב למערכת בעקבות הנושא שהעלתה הקריקטורה. למשל, קריקטורה זו:

לאחר שיחה, שבה נעשה שימוש במלים ובביטויים: גשם, שיטפון, מתפלל, טובע בים, הצליח יותר מדי - אפשר להשלים את הטיפול בקריקטורה בקריאת האגדה על חוני המעגל, קריאת ידיעות מהעיתון בשנות החורף האחרונות, ולאחר מכן שיחה על הבעייתיות של בצורת וחיים באיזור שחון. לאחר מכן יכול המורה להעביר את התמה של 'קללת הברכה' לתחום אחר: מה קורה למפעל שמקבל יותר מדי הזמנות?

וקריקטורה פוליטית יותר:

לאחר שיחה, שבה נעשה שימוש במלים ובביטויים: יונה (יונת השלום), שלום, מלחמה, פצצה/ רימון, משקולת, קיצונים, מתונים, אפשר להציע לתלמידים כותרות כגון: השלום בצרות, יונה במלכודת, המכשולים לשלום, כנפיים קשורות - ולבקשם לבחור מתוכן מתאימה. אפשר לשוחח אח"כ על האקטואליות שבקריקטורות (קריקטורה זו היא משנת 1991), ולעשות השוואה לסיכסוך באיזור אחר (יוגוסלביה, למשל).

פרסומות. יתרונותיה הדידאקטיים של הפרסומת: שילוב תמונה בטקסט קצר; התמונה מושכת את העין והיא מסקרנת, משום שהמפרסם אינו מציג את המוצר שלו באופן גלוי; בתמונות יש לדוב אלמנט של 'סיפור' ותנועה.

אפשר להתחיל את העיסוק בפרסומת במילוי הטבלה הבאה:

מה מפרסמים	מה אומרים על המוצר	איפה אפשר להשיגו

שאלות בסיסיות: מה יש בתמונה? מה עושים האנשים בתמונה? מה הם לובשים? וכד'.

אפשר לבקש מהתלמידים לציין את התארים שבטקסט המתייחסים למוצר המפורסם: אם זו פרסומת לאוכל דיאטטי - (תוספת) מקיפה, מאוזנת וכו'. ניתן לנצל זאת לתירגול התאמה של שמות עצם לשמות תואר: המורה יראה על עצמים ברף ויבקש מהתלמידים לתת להם תארים מתאימים (אפשר, בהקשר זה, להקנות גם תארים חדשים).

ברמה מעט גבוהה יותר - מטלות נוספות לתירגול התחביר, כפי שהוצע בסעיפים קודמים: הסיבות שבגללן כדאי להשתמש במוצר המפורסם (לשם כך, על התלמיד לקרוא גם מה שכתוב בפרסומת באותיות קטנות), תוך שימוש ב משפטי סיבה - מפני שהגוף זקוק לתוספת וכו'; משפטי תנאי קיים: אם תיקח כל יום טבליות צנטרום... משפטי תנאי בטל: אילו לקחת/הייתי לוקח כל יום, הייתי... משפטי השוואה - על ידי השוואת מוצרים שונים מאותה קטגוריה (מאכלים, משקאות), תוך ציון החסרונות והיתרונות של כל מוצר ביחס למוצר דומה.

לסיכום: דיון בקשר בין התמונה למוצר; לבקש מהתלמידים לכתוב פרסומת מוצלחת יותר.

המורה יכול לנצל את העיסוק בפרסומות לשם חיזוק היכולת של התלמידים להבין ולהשתמש בביטויים ו'ניבים' שכיחים בלשון הדיבור, משום שאלו רווחים מאוד בפרסומות החותרות למנע ישיד עם קוראים מכל הרמות. אפשר, כמובן, גם להפוך עניין זה לנושא לשיחה: מדוע מרבית הפרסומות להשתמש בביטויים אלה?

דוגמאות לביטויים מלשון הדיבור בפרסומות: תמונה של נעל גדולה ו'לשונה' שמוטה החוצה - פירסום לקניון-ים, בלוויית המשפט: 'תישאר עם הלשון בחוץ כשתראה את המגוון בפנים' (הטקסט כולל תיאור החנויות הרבות שבקניון); תמונת אדם עומד וגבו אל הקורא, חולצתו מלאה כתמי טיח - פירסום לדבק אקרילי לבניית, בלוויית המשפט: 'שלא יטיחו אותך' (הטקסט כולל את הדרישות שאדם צריך לדרוש מקבלן המשפץ את ביתו).

© כל הזכויות שמורות

לאגף לחינוך מבוגרים, משרד החינוך והתרבות

הוצאה לאור: מחלקת הפירסומים

משרד החינוך והתרבות

עיצוב: רוזיטל תרן

טרי ורפוס: פלס